

Нутгийн уугуул иргэдийн төлөвлөлтийн хүрээ

2020 оны 4 дугаар сар

МОН 49430: Аймаг, сумыг хөгжүүлэх хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөр (АСХХОХ)

Монгол Улсын Засгийн газраас Азийн хөгжлийн банкинд зориулан бэлтгэв.

Нутгийн уугуул иргэдийн төлөвлөлтийн хамрах хүрээ нь зээлдэгчийн боловсруулсан баримт болно. Энд илэрхийлэгдсэн үзэл бодол нь АХБ-ны Захирлуудын зөвлөл, удирдлага болон ажилтнуудын байр суурийг төлөөлөхгүй ба урьдчилсан шинж чанартай юм. Энэ талаар тус вэб хуудасны “Ашиглах нөхцөл” хэсгээс үзнэ үү.

Аливаа улс оронтой хамтран хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, стратегийг боловсруулж, төслийг санхүүжүүлэхдээ, эсвэл энэхүү баримт бичигт тодорхой нэг нутаг дэвсгэр, газар зүйн бүсийг онцлон дурдахдаа Азийн хөгжлийн банк нь тухайн нутаг дэвсгэр, эсвэл газар нутгийн хууль эрх зүйн болоод бусад статусыг ямар нэг хэлбэрээр хөндөх зорилго агуулаагүй болно.

ТОВЧИЛСОН ҮГС

АХБ	-	Азийн хөгжлийн банк
НӨИ	-	Нөлөөлөлд өртсөн иргэд
АТН	-	Аймгийн төслийн нэгж
ӨХОНД	-	Өргөн хүрээний олон нийтийн дэмжлэг
ОНМЭМА	-	Орон нутгийн малын эрүүл мэндийн ажилтан
ХА	-	Хэрэгжүүлэгч агентлаг
ҮЦ	-	Үндэсний цөөнх
НУИ	-	Нутгийн уугуул иргэд
НУИТХ	-	Нутгийн уугуул иргэдийн төлөвлөлтийн хүрээ
НУИТ	-	Нутгийн уугуул иргэдийн төлөвлөлт
ГБМ	-	Гомдол барагдуулах маягт
ЖУАТ	-	Жендерийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөө
МУЗГ	-	Монгол улсын Засгийн газар
ГБМ	-	Гомдол барагдуулах механизм
ГЧНШ	-	Газар чөлөөлөлт, нүүлгэн шилжүүлэлт
ГЧНШХ	-	Газар чөлөөлөлт нүүлгэн шилжүүлэлтийн хороо
ГЧНШ АХ	-	Газар чөлөөлөлт нүүлгэн шилжүүлэлтийн ажлын хэсэг
ОШСЗШ	-	Олон шатлалт санхүүжилтийн зээлийн шугам
СЯ	-	Сангийн яам
ТББ	-	Төрийн бус байгууллага
ХОХСМТ	-	Хамтын оролцоотой хүртээмжтэй сүргийн менежментийн төлөвлөгөө
ТМТ	-	Төслийн мэдээллийн товхимол
ТСХ	-	Төслийн санхүүжилтийн хүсэлт
ТХН	-	Төсөл хэрэгжүүлэх нэгж
БАХ	-	Бэлчээр ашиглагчдын хэсэг
ЕИЗ	-	Ерөнхийлөгчийн илтгэл ба зөвлөмж
БАГ	-	Бэлчээр ашиглалтын гэрээ
ННҮ	-	Нийгмийн нөлөөллийн үнэлгээ
ХБББ	-	Хамгааллын бодлогын баримт бичиг
ХШ-3	-	Хамгаалалтын шаардлага 3

НУТГИЙН УУГУУЛ ИРГЭДИЙН ТӨЛӨВЛӨЛТИЙН ХҮРЭЭ

А. Ерөнхий мэдээлэл ба Хүрээ

1. Аймаг, сумыг хөгжүүлэх хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөр (АСХХОХ)

1. Нутгийн уугуул иргэдийн төлөвлөлтийн хүрээ (НУИТХ) баримт бичгийг Аймаг, сумыг хөгжүүлэх хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөр (АСХХОХ)-ийг бэлтгэх зорилго бүхий Техник туслалцаа (TRTA-MON-49430)-г гүйцэтгэх үед хянан боловсрууллаа.

2. Аймаг, сумыг хөгжүүлэх хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөр (АСХХОХ) Монгол Улсын эн тэргүүнд хөгжүүлэх хэрэгцээ шаардлага тулгараад буй аймаг, сумын¹ төвүүдэд хот байгуулалтын суурь үйлчилгээг сайжруулах, орон нутгийн эдийн засгийг хөгжүүлэх зорилготой. Энэхүү хөтөлбөр нь зорилтот бүс нутагт ногоон, хүртээмжтэй, өрсөлдөх чадвартай нутаг дэвсгэрийн хөгжлийг дэмжих бодит хөрөнгө оруулалтыг олгож, одоо байгаа бодлогын хүрээг бэхжүүлэх, улс орны уур амьсгалын өөрчлөлт, бэлчээрийн доройтолд өртөмтгий байдлыг багасгана. Хөтөлбөрийн газарзүйн хувьд чиглэсэн, цогц аргачлал нь эн тэргүүнд хөгжүүлэх хэрэгцээт эдийн засгийн өсөлт ба төрөлжилтийн хөдөлгүүр болох боломж бүхий бүс нутаг - орон нутгийн эдийн засгийн кластеруудад төвлөрсөн байна.

3. АСХХОХ-ыг Олон шатлалт санхүүжилтийн зээлийн шугам (ОШСЗШ)-аар хэлбэрээр санхүүжүүлнэ. Аймаг, сумын төвийн бүс нутгийн хөгжлийн хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөр (АСХХОХ)-ийн 1-р шатанд Монгол Улсын баруун гурван аймаг болох Ховд, Увс, Баян-Өлгий аймгууд байна. АСХХОХ-ын дараагийн шатуудад бусад аймгуудыг хамруулна.

4. АСХХОХ-ийг хэрэгжүүлснээр дараах дөрвөн үр дүн [үүнийг Стратегийн зорилтууд гэж илэрхийлэгдэх]-д хүрнэ:

(i) Цаг уурын тэсвэртэй, нүүрстөрөгч бага, сонирхол татахуйц аймаг, сумын төвүүдийг бий болгох;

(ii) Цаг уурын тэсвэртэй, нүүрстөрөгчийн агууламж багасгах, тогтвортой амл аж ахуй эрхлэхэд зориулсан эдэлбэр газрууд;

(iii) Нүүрстөрөгч бага, цаг уурын тэсвэртэй, хамтарсан чанарын гинжиг хэлхээг бий болгон бэхжүүлэх; ба

(iv) Ногоон бүс нутгийн хөгжилт туслахуйц чадавхи, бодлогыг бий болгон бэхжүүлэх.

5. Иймд, бүс нутаг болон хот суурин газрын эдийн засгийг хөгжүүлэх үүднээс АСХХОХ-ийн 1-р шатанд (i) хотжилтын суурь дэд бүтэц, үйлчилгээ, байгууламж; (ii) агробизнесийн хөгжилд хөрөнгө оруулна. 3-р зорилтыг Санхүүгийн зуучлагчид хэрэгжүүлэн. Зорилт тус бүрд хэрэгжүүлэх үйл ажллагааг дараах хүснэгтээр нэгтгэн харуулав. Үүнд:

¹Аймаг гэж Монгол Улсын дээд түвшний засаг захиргааны нэгж юм. Монгол улс нийт 21 аймаг, амйгийн төвүүдтэй. Сум нь Монгол Улсын засаг захиргааны хоёрдугаар түвшний нэгж юм. Монгол Услад нийт 304 сум байдаг (аймгийн төвүүдийг оруулахгүйгээр). Нэг сумд нь дунджаар 4000 иргэн оршин суудаг бөгөөд ойролцоогоор 5000 км2 газрыг хамруудлаг байдаг.

Хүснэгт 1: 1-р шатны зорилт, үйл ажиллагаанууд

Үр дүн 1: Цаг уурын тэсвэртэй, нүүрстөрөгч бага, сонирхол татахуйц аймаг, сумын төвүүдийг бий болгох			
Үйл ажиллагаа	Тайлбар	Байршил	Хүлээн авагчид
Аймгийн төвүүдийн гэр хорооллын дахин төлөвлөлт	Суурь дэд бүтэц, орон сууц, нийтийн эзэмшлийн тохижуулалт (ногоон орон зай / тоглоомын талбай / нийтийн төвүүд)	Баян-Өлгий, Увс, Ховд аймгийн төвүүд	Увс, Баян-Өлгий, Ховд аймгийн төвүүдийн зорилтот гэр хорооллын иргэд
Аймгийн төвүүдийн дэд бүтэц / байгууламжийн сүлжээ	Усан хангамж / бохир ус / халаалт / цахилгаан / холбоо / үерийн усны байгууламж / ус зайлуулах / хатуу хог хаягдал - хогийн цэг	Баян-Өлгий, Увс, Ховд аймгийн төвүүд	Увс, Баян Өлгий, Ховд аймгийн төвийн оршин суугчид
Сум дундын төв дэх нийтийн барилга байгууламж ба дэд бүтцийн бүтээн байгуулалт	Агропарк ба хот суурин газрын дэд бүтэц: усан хангамж / бохир ус / дулаан / цахилгаан / харилцаа холбоо Олон нийтийн барилга байгууламж: Сургууль, цэцэрлэг, дотуур байр, эрүүл мэндийн төв, спорт цогцолбор (одоо байгаа байгууламжийн нөхөн сэргээлт / сайжруулалт / өргөтгөл)	Өмнөговь (Увс), Дэлүүн (Баян-Өлгий)	Сум дундын төвийн оршин суугчид: Өмнөговь (Увс), Дэлүүн (Баян Өлгий), мөн эдгээр сумын төвүүдийн үйлчилгээ ашиглагддаг хэсгийн ойр орчмын оршин суугчид.
Үр дүн 2: Цаг уурын тэсвэртэй, нүүрстөрөгчийн агууламж багасгах, тогтвортой амл аж ахуй эрхлэхэд зориулсан эдэлбэр газрууд			
Үйл ажиллагаа	Тайлбар	Байршил	Хүлээн авагчид
Малчдын байгууллагуудад дэмжлэг үзүүлэх (БАХ-ууд, хоршоо, холбоо)	БАХ бэхжүүлэлт: сайжруулсан, хяналттай, жил бүрийн зорилтот түвшин бүхий тохируулгын төлөвлөгөөтэй БАГ-эрээ БАХ-ийн хэмжээнд бэлтгэсэн Мал аж ахуйн оролцоот төлөвлөгөө (PINMP) Сумын хэмжээнд хэрэгжүүлдэг БАХ-аас бүрдсэн сумын хамтын ажиллагаа (үүсгэн байгуулах санхүүжилт), эсвэл одоо байгуу хамтын хоршоог бэхжүүлэх Сумын хоршооны үндсэн дээр сум дундын, аймаг, бүс нутгийн хэмжээнд хоршооллын байгууллагыг байгуулах	- Баян Өлгий аймгийн бүх сумд. - Увс аймгийн 18 сумын 11 сум. Улаангом сумтай холбоотой сумд (Тариалан, Түргэн, Сагил, Давс, Наранбулаг, Бөхмөрөн), Өмнөговь сумтай холбоотой (Өлгий, Завхан, Ховд) зэрэг сумд багтсан болно. Малчин, Тэс, Зуунговь, Хяргас, Баруунтуруум, Цагаанхайрхан,	Зорилтот бүсийн малчин өрхүүд
БАХ-д харьяалагдах малчдын бүлэгт түшиглэсэн хөрөнгө оруулалтын төслүүд	Бэлчээрийн үр өгөөжтэй ашиглалтыг хэрэгжүүлэгч (баталгаажсан БАГ ба хангалттай жилийн үнэлгээтэй, PIRMP нь жагсаалтын тэргүүлэх хэрэгцээг боловсруулсан) БАХ-үүдийн харьяалагдах малчдын хэсгийг тоног төхөөрөмж,		Зорилтот бүсийн малчин өрхүүд

	байгууламжаар (хамгаалагдсан хадлангийн талбай, агуулах, саравч, худаг гэх мэт) хангах. Шаардлагатай хөрөнгө, ашиг хүртэгчдийг БАХ-ууд тодорхойлж, РИНМР болон СРР төслийн хуудсан дээр жагсаасан болно	Өндөрхангай, Зүүнхангай орохгүй. - Ховд аймгийн 17 сумын 9 сум. Жаргалант сум холбоотой сумд	
Бэлчээрийн уирдлага болон малын сүргийн хэмжээг бууруулах	Бэлчээрийг үр дүнтэй ашиглах, сүргийн хэмжээг бууруулах үндсэн дээр дараах зүйлийг бүрдүүлэх. Үүнд: - Илүүдэл малыг худалдах: Илүүдэл малыг худалдаж, борлуулахын тулд сумын хоршоодод хөнгөлөлттэй зээлээр ажиллах эх үүсвэр олгох - Малыг / тэжээлийн тэнцвэрт байдалд хүрсэн татаас, цаашлаад энэ хэмжээнээс доогуур бууруулбал татаас өгөх болно	(Эрдэнэбүрэн, Мянгад, Доргон, Буянт, Ховд, Чандмань, Манхан, Дуут) орно. Булган, Уйчэн, Алтай, Мөнххайрхан, Зэрэг, Дуут, Цэцэг, Мөст сумдыг орохгүй.	Зорилтот бүсийн малчин өрхүүд
Усалгаатай бүсийн анхан шатны ажлууд	Толгой бүтэц, үндсэн услалтын суваг, газар доорх хоолойг шинэчлэх, барих - Бүх ус хэрэглэгчдийг оролцуулан Усны холбоог (толгой бүтэц, үндсэн усалгааны сувагаар усалгааждаг бүсийн хэмжээнд) байгуулах. - Усны сав газрын хэмжээнд усны нөөцийн менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах	- Увс аймгийн Тариалан сум - Увс аймгийн Өмнөговь сум - Баян-Өлгий аймгийн Буянт сум - Баян-Өлгий аймгийн Дэлүүн сум	Хоёрдогч сувгуудын холбогдох зээлээс ашиг хүртэх Сумын засаг захиргаа / ЖДҮ эрхлэгчид (Үр дүн 3-ыг үзнэ үү)
Мал эмнэлгийн үйлчилгээ	БАХ бүрт: нэг, мал эмнэлгийн үйлчилгээ үзүүлэх Орон нутгийн малын эрүүл мэндийн ажилтан (ОНМЭМА), мал эмнэлгийн зөөврийн тоног төхөөрөмжөөр хангах	- Баян-Өлгий аймгийн бүх сумд. - Увс аймгийн 18 сумаас 11 сум. Улаангом сумд холбоотой сумд (Тариалан, Түргэн, Сагил, Давс, Наранбулаг, Бөхмөрөн), Өмнөговь сумтай (Олгой, Завхан, Ховд) холбоотой сумд багтсан болно. Малчин, Тэс, Зуунговь, Хяргас, Баруунтуруум, Цагаанхайрхан, Өндөрхангай, сумд орохгүй. - Ховд аймгийн 17 сумын 9 сум.	Зорилтот бүсийн малчин өрхүүд

		Жаргалант сумд холбоотой (Эрдэнэбүрэн, Мянгад, Доргон, Буянт, Ховд, Чандмань, Манхан, Дуут) сумд орно. Булган, Үенч, Алтай, Мөнххайрхан, Зэрэг, Дуут, Цэцэг, Мөст сумдыг хассан.	
Эрүүл (өвчингүй) байгууламжууд	1000 толгой мал амьтаны багтаамжтай / аймгийн төвд 1 га, 500 тлоогой мал амьтаны / 0.5 га сум дундын төв бүхий хашаагаар тусгаарлагдсан өвчингүй бүс. Мал амьтдыг экспортын стандарт хангуулах үүднээс 2-оос 3 долоо хоног хадгална. Малын хашаа, ундны усны байгууламж, малын хоол хүнсний сав, тэжээлийн агуулах багтаасан байна.	Аймгийн төв болон сум дундын агропаркуудад: Улаангом (Увс), Өмнөговь (Увс), Өлгий (Баян-Өлгий), Дэлүүн (Баян-Өлгий), Жаргалант (Ховд)	Зорилтот бүсийн малчин өрхүүд, хамтран ажиллагсад
Лаборатори ба Бүс нутгийн судалгааны хөгжлийн төв	- Мал эмнэлгийн газрын иж бүрэн тохижуулсан лабораторийн өрөө, оффис - Ховд аймгийн төвд Нэмэлт бүсийн судалгааны төв (малын эрүүл мэндийг сайжруулах, сүргийн ашиг шимийг сайжруулах, бэлчээрийн хяналт, малын тэжээлийн ургамлын үрийг сайжруулах)	Аймгийн төв болон сум дундын агропаркуудад: Улаангом (Увс), Өмнөговь (Увс), Өлгий (Баян-Өлгий), Дэлүүн (Баян-Өлгий), Жаргалант (Ховд)	Мал эмнэлгийн байгууллагууд (МЭЕГ)
Мөшгих тогтолцоо, гэрчилгээжүүлэлтын систем	- Мал хяналтын систем болон Хариуцлагатай нүүдэлчдийн платформыг боловсруулах (МБАНХ) - Тогтвортой чанарын гинжин хэлхээг гэрчилгээжүүлэх системүүд: ноолуурын тогтвортой тогтолцоог дагаж мөрдөх, бусад амьтны гаралтай бүтээгдэхүүний (жишээ нь мах, сүүн бүтээгдэхүүн) бусад гэрчилгээг бий болгох.	-	Малчид ба тэдгээрийн байгууллагууд (БАХ-ууд/хоршоо), МБАНХ
Үр дүн 3: Ногоон, хүртээмжтэй агробизнесийн чанарын нэмүү өртгийн сүлжээг хүртээмжтэй санхүүжилтээр бэхжүүлэх			
Үйл ажиллагаа	Тайлбар	Байршил	Хүлээн авагчид
Зээлийн цонх 1	GIRAF нь дараах шаардлагатай түүхий эд болон Мал аж ахуйн холбогдолтой хөдөө аж ахуйн дараахид холбогдох төслүүдэд дэд зээл олгоно (i) малчдын хоршоо, эсвэл (ii) төслийн нийт өртөгийг санхүүжүүлэхэд хувь нэмэр оруулсан бөгөөд төслийн	АСХХОХ-ийн санхүүжилттэй зорилтот аймаг, сум дундын төвлөрсөн Агропарк: Улаангом (Увс), Өмнөговь	Хоршоод, ЖДҮ-үүд

	ашгаас дор хаяж 10% -ийг хүртэх ёстой гэж малчдын хоршоотой байгуулсан түншлэлийн гэрээний дагуу ЖДҮ эрхлэгчид: (i) Зориулалтын аймаг, дундын төв дэх АСХХОХ-Санхүүжилттэй агропаркад байрлах мах боловсруулах шинэ байгууламж / мах боловсруулах үйлдвэр; (ii) Шинэ усалгаатай периметрууд (тэжээлийн ургац, үрийг тариалахад зөвхөн бусад хэрэглээ нь энэ цонхны дагуу санхүүжүүлэх эрхгүй)	(Увс), Өлгий (Баян-Өлгий), Дэлүүн (Баян-Өлгий), Жаргалант (Ховд) - Усалгаатай бүс газрууд: Увс аймгийн Тариалан сум, Увс аймгийн Өмнөговь сум, Баян-Өлгий аймгийн Буянт сум, Баян-Өлгий аймгийн Дэлүүн сум	
Зээлийн цонх 2	GIRAF нь мал аж ахуй боловсруулахтай холбоотой агробизнесийн дараах төслүүдийн чанарын гинжин хэлхээнд дэд зээл олгоно (i) Малчдын хоршоодтой түншлэлийн гэрээт ЖДҮ-үүдтэй, (хоршоод нь төслийн ашгаас 10% -15% -иас доошгүй хувийнг эзэмших), эсвэл (ii) Малчидтай дараах ажил, бүтээгдэхүүний ашиг хуваахаар тохиролцож гэрээ байгуулсан ЖДҮ эрхлэгчидтэй. Үүнд: (i) Мах (ii) Арьс (iii) Ноос (iv) Ноолуур (v) Сүү Эдгээр хөдөө аж ахуйн бизнес эрхлэгчдийг агробизнесийн өртгийн сүлжээнд оролцогч талуудын оролцоотой, зөвшилцлийн арга барилыг ашиглан зорилтот аймаг, сумдад зориулж АСХХОХ -ийн дэмжлэгтэйгээр боловсруулж Орон нутгийн Агробизнесийг хөгжүүлэх төлөвлөгөө (ОНАХТ) -д оруулах ёстой. Тэд мөн АСХХОХ -ийн санхүүжилттэй Агропаркд аймаг, хот хоорондын төвд байрлах ёстой. Мах, арьс шир, арьс ширний чиглэлээр үйл ажиллагаа эрхэлдэг аж ахуйн нэгжүүдийн хувьд мах боловсруулах үйлдвэр байгуулагдсан эсвэл удахгүй ашиглалтанд орох АСХХОХ -ийн санхүүжилттэй агропаркад байрлах ёстой.	АСХХОХ—ийн санхүүжилттэй зорилтот аймаг, сум дундын Агропарк: Улаангом (Увс), Өмнөговь (Увс), Өлгий (Баян-Өлгий), Дэлүүн (Баян-Өлгий), Жаргалант (Ховд)	Хоршоод, ЖДҮ-үүд
Зээлийн цонх 3	GIRAF нь шаардлага хангасан банкаар дамжуулан мал аж ахуй эрхэлдэг агробизнесийн Урьдчилан боловсруулалт, томоохон хэмжээний аж ахуйн нэгжүүд, жижиглэн худалдаа, экспортын арилжааны болон логистикийн хөрөнгө оруулалтыг дэмжих мал аж ахуйтай холбоотой болон эдийн засгийн төрөлжилтийн бусад	АСХХОХ—ийн санхүүжилттэй зорилтот аймаг, сум дундын Агропарк: Улаангом (Увс), Өмнөговь (Увс), Өлгий (Баян-Өлгий), Дэлүүн	Хоршоод, ЖДҮ-үүд

	хэлбэрийн төслүүдэд зээл олгоно. Хүнсний ногоо болон дайвар бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэдэг агро чанарын гинжин хэлхэнд холбоотой, мал аж ахуйн бүтээгдэхүүний үндсэн чанарын хэлхээнд тусгаагүй боловч малчдын амьжиргааны орлогын түлхүүр буюу эдийн засгийн төрөлжилтийг дэмжих төслүүд нь мөн энэ цонхоор санхүүжилтэд хамрагдах боломжтой болно. (i) Хүлэмжийн аж ахуй (Тайлбар: Энэ төрлийн төслийн байршилд хязгаарлалт байхгүй) (ii) Зорилтот аймаг, сум дундын төвлөрсөн санхүүжилтийн агропаркад байрлах малын хог хаягдлыг үнэлэх бизнесийн байгууллагууд.	(Баян-Өлгий), Жаргалант (Ховд) болон хүлэмжийн аж ахуй эрхлэх Увс, Баян Өлгий, Ховд дахь бүх байршилд	
Үр дүн 4: Ногоон бүс нутгийн хөгжилт туслахуйц чадавхи, бодлогыг бий болгон бэхжүүлэх			
Үйл ажиллагаа	Тайлбар	Байршил	Хүлээн авагчид
Зорилтот хөдөө аж ахуйн бизнес эрхлэгчдийг дэмжих хөтөлбөр (БЖДҮ, сумдын хоршоо)	- Дэмжих салбаруудыг чиглүүлэх Орон нутгийн Агробизнесийг хөгжүүлэх төлөвлөгөө боловсруулах - Бизнесийн төлөвлөлт, маркетинг, стратеги, технологийн чиглэлээр МХБХ, сумдын хоршоодын сургалтын хөтөлбөр (инкубаторын төвд өгнө)	-	БЖДҮ, сумын хоршоо
Төслийн оролцогч талуудын чадавхийг нэмэгдүүлэх хөтөлбөр	Тухайлбал: ТХН, ХХААХҮЯ болон түүний орон нутгийн салбарууд, мал эмнэлгийн газар, аймаг, сумын засаг захиргаа, худалдаа, аж үйлдвэрийн танхим	-	ТХН, ХХААХҮЯ болон түүний орон нутгийн салбарууд, мал эмнэлгийн газар, аймаг, сумын засаг захиргаа, худалдаа, аж үйлдвэрийн танхим

2. Төслийн үр шимийг хүртэгсэд болон төсөл хэрэгжүүлэх бүс нутаг дахь үндэсний цөөнх

6. 2015 оны Монгол улсын хүн амын тооллогын дагуу 24 ястан байдаг. Дийлэнх буюу нийт хүн амын 84.5 хувийг Халх ястан бүрдүүлдэг байна (тооллого, 2015 он).

7. Үндэс угсаа нь нийтлэг гарал үүслээр (үндэстэн ястнууд нь овог, овог аймгийн удам), аялгуу, соёлын ялгаа зэргээр тодорхойлогддог. Баруун Монголд оршин суудаг Казах, Тувагийн цөөнх бүлгээс бусад бүх ястан нь Монгол хэлээр ярьдаг. Монгол хэл нь Монгол Улсын албан ёсны хэл болно - удирдлагын бүх шат, ихэнх сургуульд сургах, улсын шалгалтанд хамрагдах хэл юм.

8. Цаатан, казах, тува, зарим Хотоноос гадна угсаатны бүлэг хоорондын соёлын ялгаа харьцангуй бага байдаг. Бэлчээрийн мал аж ахуй нь Монголд эртнээс уламжлагдаж ирсэн бөгөөд тус энгийн нүүдэлчин амьдралын хэв маяг нь харьцангуй жигд Монгол соёлыг бий болгож, хүмүүс ижил төстэй амьжиргаатай, бусад аялгууны хэлтэй хүмүүстэй байнга холбоо тогтоож, нийгэм соёлын арга барилыг хөгжүүлжээ. Монгол улсын ихэнх үндэстэн ястнууд Халх ястантай ижил төстэй зан заншил,

уламжлал, ахуйн тогтолцоотой. Үндэс угсаа нь хувцас хунар, өвөрмөц хоол хийх арга, хөгжмийн болон аман уламжлалаар илэрхийлэгддэг. Тиймээс угсаатны ялгаа нь харьцангуй бага гэсэн ангилалд хамрагдах боломжтой боловч зарим бүлгүүд өөрийн угсаа гаралд бусдаас илүү мэдрэмжтэй байдаг. Жишээ нь Хөвсгөл аймгийн уугуул нүүдэлчин цаа буга маллан нүүдэллэн амьдардаг Цаатан иргэд; хэл, шашин (казак хэл ба ислам), соёлын ялгаа ихтэй Казах иргэд; Тува (Тува хэл) ба Хотон (өөр шашин - Ислам)-чуудыг нэрлэж болно. Гэсэн хэдий ч казах, тува, хотоны амьжиргаа нь бусад Монгол үндэстний бүлгүүдээс эрс ялгаатай биш; зөвхөн цаатангууд ахуйн² тодорхой системтэй юм.

9. Хөвсгөл аймгийн Цагааннуур сумын тайгын ойд амьдардаг цаатан иргэд, Баян-Өлгий аймгийн Цэнгэл сумын Цэнгэл хайрхан хэмээх шүтлэгтэй уулын ойролцоо амьдардаг тува иргэдийг эс тооцвол үндэстэн угсаатны “газарзүйн онцлог, өвөг дээдсийн нутаг дэвсгэр (...) болон тэдгээр нутаг дэвсгэр дэх байгалийн нөөц зэргийг хадгалах нийтлэг итгэл” үгүй.

Уламжлалт омгийн шийдвэр гаргах үйл явцыг³ мөрддөг цаатан хүмүүсийг эс тооцвол угсаатны бүлэгт өвөрмөц “соёл, эдийн засаг, нийгмийн эсвэл улс төрийн байгууллууд” байдаггүй.

10. 1-р шатны зорилтот гурван аймагт олон тооны үндэстэний цөөнх амьдардаг бөгөөд үүнийг Хавсралт 4-т харуулав. Зарим үндэстний цөөнхийн бүлгүүд 1-р шатны зорилтот аймгуудад амьдран суурьшдаг. Казахууд голчлон Баян-Өлгий (75.5%), бага зэрэг Ховд (8.8%) -д амьдардаг. Увс, Дөрвөд, Баяд, Хотон цөөнхийн бүлгүүдийн дийлэнх хэсгийг (48.6%, 54.3% ба 49.9%) эзэлдэг. Ховд нь Урианхай, Захчин, Торгууд, Мянгад ястны цөөнх бүлгүүдийг эзэлдэг (тус бүр 26.1%, 68.0%, 42.1% ба 66.0%). Улсын хэмжээнд үндэстний цөөнх болсон зарим үндэстэн уг төсөл хэрэгжиж буй бүс нутгийн хүн амын дийлэнх хувийг бүрдүүлдэг. Казахууд улсын хэмжээнд цөөн тооны үндэстэн ястан (тэд улсын нийт хүн амын 3.9 хувийг бүрдүүлдэг) боловч Баян-Өлгий аймгийн дийлэнх үндэстэн байдаг бөгөөд энэ аймгийн хүн амын 86.3 хувийг эзэлдэг. Увс аймгийн хүн ам нь улсын хэмжээнд цөөнх ястан боловч (Монголын хүн амын 2.4% ба 1.7% -ийг эзэлдэг), төсөл хэрэгжих Увс аймагт олонх буюу харин 42.7% нь Дөрвөд, 34.1% нь Баяд ястан байдаг. Ийнхүү Увс аймагт мөн Халх угсаатны бүлэг цөөнх болж, аймгийн нийт иргэдийн 12.4 хувийг эзэлж байна. Ховд аймгийн хүн ам нь олон тооны үндэстний бүлгүүдээс бүрддэг: Халх (27.1%), Захчин (24.5%), казах (12.1%), Урианхай (7.8%), Торгууд (7.2%), Өөлд, Дөрвөд (хоёулаа) 6.3%). Ийнхүү Халх нь Ховд аймагт хамгийн их байдаг ястан боловч олонх болж чадахгүй байна.

11. Энэ техникийн туслалцааны төслийн хүрээнд үндэстний цөөнхийн асуудалд дүн шинжилгээ хийж, ялангуяа казах, тува, хотоны үндэстэн, ястаны асуудалд анхаарлаа хандуулав. Судалгааг хоёр үе шаттайгаар явуулсан. Төслийг тодорхойлох эхний үе шатанд төслийн тодорхой бүс нутагт байгаа үндэстний

² Цаатангууд нь цаа маллан, түүний ашиг шимийг хүртэж, сүүг нь ууж, арьсаар нь хуцвас, оромж хийн аж төрдөг.

³ Ялангуяа Баруун гурван аймгийн Техникийн туслалцааны хүрээнд хийгдсэн зөвлөгөөнүүдийн үеэр угсаатанд төвлөрсөн байгууллагыг тодорхойлоогүй; иймд хэрэв ийм байгууллагууд байдаг бол тэдгээр нь тийм ч чухал үүрэг гүйцэтгэдэггүй / идэвхтэй биш гэж үзсэн.

цөөнхийг тодорхойлж, хоёр дахь шатанд нарийвчилсан тодорхой хэрэгслийг (FGD Grids) бүрдүүлэхийн тулд боломжтой асуудлыг урьдчилсан судлах боломжийг олгов. Судалгаанд гэр хорооллын оршин суугчид, БАХ-үүд, хоршоод, хувийн хэвшлийнхэнтэй хийсэн зөвлөгөөнүүд хамрагдсан бөгөөд бүх үр дүнг Үндэстний цөөнхийн асуудлын дүн шинжилгээний тайланд нэгтгэсэн болно. Шинжилгээнд угсаатны бүлгүүд уг төсөлд сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй болохыг тогтоожээ. Нийгмийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, Төслийн зөвлөлдөөн оролцооны төлөвлөгөө, Оролцогч талуудын харилцааны стратегид нарийвчлан заасны дагуу тэдэнтэй хангалттай харилцаа холбоо, олон нийтийн оролцоог хангах арга хэмжээг сайтар авч чадваас бүгд ижил өгөөжтэй байна. Нийгмийн үнэлгээгээр одоогийн үндэстний цөөнхүүдийг уугуул үндэстэн гэж тогтоож чадаагүй тул ОШСЗШ -ийн 1-р шатыг “С” ангилалд ангилдаг бөгөөд АХБ-ны ХББ (2009) / ХШ-3-т заасны дагуу Trans 1 шууд болон шууд бусаар хийгдэхгүй. цөөнхийн угсаатны бүлгийн нэр төр, хүний эрх, амьжиргааны систем, соёлд нөлөөлдөг.

12. Нутгийн уугуул иргэдийн төлөвлөлтийн хүрээ (НУИТХ) нь АХБ-ны Хамгааллын бодлогын баримт бичиг (ХБББ, 2009) ба хамгаалалын Шаардлагууд 3-ын (Нутгийн уугуул иргэд (ХБББ Хавсралт 3)) дагуу бэлтгэгдсэн болно. НУИТХ нь уугуул ард түмэнд нөлөөлж болох ирээдүйн дэд төслүүдийн бэлтгэлийг хангахад чиглэгддэг. Хэрэв эдгээр шатны хүрээнд санхүүжигдсэн төслүүдийг Нутгийн уугуул иргэдийн хувьд “А”, “В” гэж ангилалд байвал, Нутгийн уугуул иргэдийн төлөвлөгөө (НУИТ)-г энэхүү НУИТХ-д үндэслэн боловсруулж, АХБ-д зөвшилцөхөөр хүргүүлэн дараагийн санхүүжилтийг батлуулах юм.

В. Үндэстний цөөнхтэй холбогдох хууль тогтоомж

Үндэстний цөөнхийн эрх нь Монгол Улсын Үндсэн хуулиар (1992 оны) хамгаалагдсан байдаг: “Хүнийг үндэс, угсаа, хэл, арьсны өнгө, нас, хүйс, нийгмийн гарал, байдал, хөрөнгө чинээ, эрхэлсэн ажил, албан тушаал, шашин шүтлэг, үзэл бодол, боловсролоор нь ялгаварлан гадуурхаж үл болно” (14.2-р зүйл). Үндсэн хуульд түүнчлэн үндэстний цөөнх өөрийн соёл, хэлийг ашиглах эрхийг хамгаалдаг: “хүн амын өөр хэл бүхий үндэстний цөөнх эх хэлээрээ суралцах, харилцах, соёл, урлаг, шинжлэх ухааны үйл ажиллагаа явуулах эрхийг үл хөндөнө” (8-р зүйлийн 2-р заалт).

13. Монгол Улсад Нутгийн уугуул иргэд болон үндэстний цөөнхийн асуудалтай холбоотой тухайлсан хууль тогтоомж, зохицуулалт байхгүй. Хөдөлмөрийн тухай хууль (7.1-р зүйл), Эрүүгийн хууль (5.1-р зүйл) гэх мэт Монгол Улсын хууль тогтоомж үндэстэн ястны хоорондын эрх тэгш байдлыг баталгаажуулдаг.

14. Иймээс угсаатны болон нутгийн уугуул иргэдийн асуудлыг хариуцан ажиллах үүрэгтэй төрийн тусгай салбар байгууллага байхгүй байна. Гэхдээ 2006 оны УИХ-ын тухай хуулийн 20.3-т үндэстний цөөнхийн хэл, соёл, зан заншлын талаарх төрийн бодлогыг боловсруулах байнгын хороог зааж өгсөн байна.

15. Монгол Улс нийгэм, соёлын хувьд нэгэн төрлийн, Засгийн Газраас хэрэгжүүлж буй бодит бодлогууд нь Нутгийн уугуул иргэд болон үндэстний цөөнхийг үл хамруулсан буюу Монгол Улсын иргэдэд чиглэсэн бодлого баримталдаг. Жишээ

нь Тогтвортой хөгжлийн зорилго 2030-д уугуул / угсаатны ялгааг дурьдаагүй бөгөөд Монгол улсын бүх иргэдэд чиглэсэн байдаг. Монгол Улсын Үндэсний Аюулгүй байдлын Зөвлөл⁴ нь угсаа гарлаар ялгаварлан гадуурхалтыг иргэдийн эрх, эрх чөлөөнд сөргөөр нөлөөлж, хүн амын дунд эв нэгдлийг алдагдуулж болзошгүй хүчин зүйлүүдийн нэг гэж тодорхойлсон. Гэсэн хэдий ч, бодлогын баримт бичигт үндэсний цөөнх угсаатны хүүхдүүдэд зориулсан сургалтын хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлэх шаардлагатай байгааг дурдсан “Боловсролын талаар баримтлах бодлого” зэрэг үндэстний холбоотой тодорхой асуудлыг шийдвэрлэх шаардлагатай байгааг хүлээн зөвшөөрсөн байдаг. Үүний үндсэн дээр БСШУСЯ нь үндэстний цөөнх, тэр дундаа казах хүүхдүүдийн боловсрол эзэмших эрхийг сайжруулах, хамгаалах, хэл, соёлын ялгаанаас үүдэлтэй бэрхшээлийг багасгах, арилгахыг зорилготой 2007 оны 42 дугаар санамж бичгийг батласан ба тэдэнд соёлын хувьд тохирсон, хэлний хувьд тохирсон сургалтын хөтөлбөрөөр дамжуулан чанартай боловсрол олгох асуудлын тусгажээ. Засгийн газраас Цаатангуудын өвөрмөц соёл, уламжлалыг хамгаалж, амьжиргаагаа дээшлүүлэхэд онцгой анхаарал, дэмжлэг үзүүлж ирсэн.

С. АХБ-ын Хамгаалалтын бодлогын мэдэгдэл ба Нутгийн уугуул иргэдийн зарчим

16. Хэрэв төсөл нь НУИ-ийн нэр төр, хүний эрх, амьжиргааны тогтолцоонд эсвэл НУИ-ийн тодорхойлсон соёлын өвөрмөц байдал, нутгийн уугуул иргэдийн эзэмшиж, ашиглаж ирсэн өвөг дээдсийн газар нутаг, хөрөнгө, байгалийн болон соёлын нөөцөд шууд болон шууд бусаар нөлөөлсөн тохиолдолд Нутгийн уугуул иргэдийн эрх ашиг хөндөгдсөнд тооцно. АХБ-ны Нутгийн уугуул иргэдийн хамгаалалтын бодлогын зорилго нь “Нутгийн уугуул иргэдийн өөрсдийн тодорхойлсон онцлог, нэр төр, хүний эрх, амьжиргааны тогтолцоо, соёлын өвөрмөц байдлыг бүрэн дүүрэн хүндэтгэх байдлаар төсөл боловсруулж хэрэгжүүлснээр, тэд (i) соёлын хувьд зохих нийгэм, эдийн засгийн үр өгөөжийг хүртэх, (ii) төслийн үр дүнд сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй байх, (iii) түүнд нөлөөлж буй төсөлд идэвхтэй оролцох боломжтой байх” болно. Хэрэв Нутгийн уугуул иргэдийн аюулгүй байдлыг зөрчих тохиолдолд Нутгийн уугуул иргэдийн төлөвлөгөө (НУИТ) боловсруулах шаардлагатай. Гэхдээ эдгээр зөрчлүүд нь зөвхөн антропологийн үндэслэлээр төслийн нөлөөлөлд өртсөн бүлгийг НУИ гэж ангилах боломжтой тохиолдолд л үүснэ.

17. АХБ-ны ХББ (2009 он)/SR-35-ийн дагуу Нутгийн уугуул иргэд гэж давамгайлж буй буюу үндсэн нийгмийнхээс ялгаатай нийгмийн буюу соёлын өвөрмөц бүлгүүд гэж тодорхойлогддог. НИУ нь соёлын цөөнх, үндэстний цөөнх, уугуул соёлын нийгэмлэг, омгийн хүмүүс, уугуул иргэд, уугуул нутаг, уугуул иргэд байж болно. НИУ гэсэн нэр томъёо нь ерөнхий утгаараа янз бүрийн түвшинд дараах шинж чанаруудтай өвөрмөц, эмзэг, нийгэм, соёлын бүлгийг хэлэх ба үүнд: (i) өөрийгөө өвөрмөц уугуул соёлын бүлгийн гишүүнээр тодорхойлсон бөгөөд бусдаар

⁴ Улаанбаатар хот 2007. Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөл - Хууль эрх зүйн баримт бичгийн товхимол, Тавдугаар хувилбар.

⁵ Нутгийн уугуул иргэнд хамрагдах шаардлагыг Хамгаалалтын шаардлага (ХШ 3)-т нарийвчлан тусгасан ба ХББ-ийн хавсралт 3-д заасан байдаг.

хүлээн зөвшөөрөгдсөн; (ii) төслийн нутаг дэвсгэр дэх газарзүйн хувьд ялгаатай амьдрах орчин эсвэл өвөг дээдсийн нутаг дэвсгэр, тэдгээрийн амьдрах орчин, нутаг дэвсгэр дэх байгалийн нөөцөд хамтын үзэлтэй; (iii) олонхийн нийгэм, соёлоос өөр яалгаатай уламжлалт соёл, эдийн засаг, нийгмийн буюу улс төрийн байгууллагуудтай; ба (iv) тухайн улс эсвэл бүс нутгийн албан ёсны хэлнээс ялгаатай хэлтэй. Эдгээр шинж чанарыг харгалзан үзэхдээ үндэсний хууль тогтоомж, ёс заншилын тухай хууль, тухайн улс нэгдэн орсон аливаа олон улсын конвенцийг харгалзан үзнэ. Албадан зохицуулалтын улмаас төслийн бүс дэх газарзүйн хувьд ялгаатай амьдрах орчин эсвэл өвөг дээдсийн нутаг дэвсгэрт хамтын ажиллагаагаа алдсан бүлэг энэ бодлогын хүрээнд хамрагдах боломжтой.

18. АХБ-ийн ХБББ (2009) нь хөгжлийн үйл явц нь уугуул иргэдэд эмзэг тусч болзошгүйг хүлээн зөвшөөрдөг. Энэхүү бодлого нь төслийн үр дүнд сөрөг нөлөөллөөс зайлсхийх, НУИ нь түүнд нөлөөлж буй төсөлд идэвхтэй оролцох, мөн хөгжлөөс тэгш ашиг хүртэх боломжийг хангах зорилгоор хэрэгждэг. Иймээс төслийн үйл ажиллагаа нь Нутгийн уугуул иргэдэд нөлөөлж буй хөгжлийн санаачилга үр дүнтэй, хүртээмжтэй, тогтвортой, соёлын хувьд зохистой байх ёстой. Санаачилгууд нь нөлөөлөлд өртсөн иргэдийн соёл, нийгэм, эдийн засгийн байгууллагуудтай агуулга, бүтцэд нийцсэн байх, нөлөөлөлд өртсөн иргэдийн хэрэгцээ, хүсэл эрмэлзэл, эрэлт хэрэгцээтэй нийцэж байх ёстой. Нутгийн уугуул иргэдийн нэр төр, хүний эрх, соёлын өвөрмөц байдлыг хүндэтгэх үүднээс санаачилгыг нөлөөлөлд өртсөн бүлгийн иргэдтэй зөвшилцөж аль болох хамгийн дээд хэмжээнд төлөвлөж, хэрэгжүүлэх ёстой. Төслүүд нь Нутгийн уугуул иргэдэд сөргөөр нөлөөлөхөөс зайлсхийсэн байх хэрэгтэй. Хүлээгдэж буй сөрөг нөлөөлөл бүхий аливаа дэд төслийн хувьд эдгээр нөлөөллөөс зайлсхийхийн тулд загварыг дахин хэлэлцэх хэрэгтэй. Хязгаарлагдмал нөлөө бүхий дэд төслийн хувьд, нутгийн уугуул / үндэстний цөөнх иргэдийг төслийн сөрөг нөлөөг бууруулах арга хэмжээ боловсруулахад оролцуулаа нь эдгээр бүлгүүдтэй эерэг харилцаа үүсгэх боломжийг олгох бөгөөд ингэснээр эдгээр арга хэмжээ нь төслийн хэрэгжилтэд нийцэж, үр өгөөжийг нь соёлтой нийцүүлэн хуримтлагдана. Хөгжлийн үйл явц нь ил тод, хариуцлагатай байх ёстой бөгөөд төсөл боловсруулах, хэрэгжүүлэхэд НУИ-ийн оролцоог дэмжих ёстой.

D. Бодлогын хүүрээ

19. Энэхүү НУИТХ нь Хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийн хүрээнд Нутгийн уугуул иргэдэд эерэг ба сөрөг нөлөөтэй тохиолдолд ирээдүйн хөрөнгө оруулалтын үе шатны үйл ажиллагааг бэлтгэх ажлыг удирдан чиглүүлэх зорилготой. Энэхүү НУИТХ-г үндэсний хөгжлийн ерөнхий стратеги болон Нутгийн уугуул иргэдэд зориулсан АХБ-ны бодлогын шаардлагад үндэслэсэн болно. Төслийн үндсэн зорилго нь Нутгийн уугуул иргэдийн тодорхойлсон Уугуул иргэдийн онцлог, нэр төр, хүний эрх, амьжиргааны тогтолцоо, соёлын өвөрмөц байдлыг хүндэтгэх байдлаар боловсруулж хэрэгжүүлэх явдал юм. Үүнийг (i) нийгэм, эдийн засгийн хувьд зохих ёсоор олж авах, (ii) төслийн үр дүнд сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй байх, (iii) түүнд нөлөөлж буй төсөлд идэвхтэй оролцох боломжтой байлгахаар хэрэгжүүлнэ. IIPF нь Нутгийн уугуул иргэдийн төлөвлөгөөг (НУИТ) бэлтгэх бодлого, журмыг АХБ-ны ХББ ХШ-3-ийн дагуу (2009 оны 6-р сар) танилцуулж байна.

20. НУИТ-ийн хэрэгцээ нь төслийн нөлөөллийн цар хүрээ болон уугуул иргэдийн асуудалд нөлөөлөх байдлаас хамаарна. Дэд төсөл бүрт ядуурал, нийгмийн анхны үнэлгээг бэлтгэх бөгөөд энэ нь АХБ-ны нутгийн уугуул иргэдийн бодлогын шаардлагыг хөндөх эсэхийг тодорхойлно. АХБ-ны ХББ-д “НУИ-ийн тодорхойлсон соёлын өвөрмөц байдал, нутгийн уугуул иргэдийн эзэмшиж, ашиглаж ирсэн өвөг дээдсийн газар нутаг, хөрөнгө, байгалийн болон соёлын нөөцөд шууд болон шууд бусаар нөлөөлсөн тохиолдолд Нутгийн уугуул иргэдийн аюулгүй байдлыг хөндсөнд тооцно” гэсэн байна (ХББ 56-р хуудас). Төслийг бэлтгэх үе шатанд судалгаа хийхэд ашиглах уугуул иргэдийн ангиллын хяналтын хуудсыг өгнө (Хавсралт 1). Эхлээд ямарваа үндэстний цөөнх байгаа бол бусад төсөл эсвэл бусад хандивлагчийн тогтоосон урьдчилсан нөхцөлийг тодорхойлж, АХБ-ны ХББ ХШ 3-т тусгасан ба 17-р зүйлд дурдсан стандартыг ашиглан тодорхойлно. НУИТ нь ХББ ХШ 3-т тусгасан С хэсэгт тодорхойлсон АХБ-ны бодлогын шаардлагад үндэслэгдсэн болно.

21. НУИТ нь зээлдэгч / үйлчлүүлэгч (i) нөлөөлөлд өртсөн уугуул иргэдэд соёл, эдийн засгийн зохистой нийгэм, эдийн засгийн үр өгөөж; болон (ii) уугуул иргэдэд үзүүлж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг тогтоовол тэдгээрээс аль болох бүхий л бололцоогоор зайлсхийх хангах арга хэмжээг тогтооно. Энэхүү зайлсхийх боломжгүй болсон нь нутгийн уугуул иргэдтэй зөвшилцсөний үндсэн дээр НУИТ-ээс сөрөг нөлөөллийг багасгах, нөхөх арга хэмжээг нарийвчлан зааж өгдөг. НУИТ-хаалганы нарийвчилсан, нарийвчилсан түвшин нь тодорхой төсөл, нийгмийн нөлөөлөл, эрсдлийн шинж чанараас хамаарч өөр өөр байж болно. Зээлдэгч / үйлчлүүлэгч нь НУИТ-ийн элементүүдийг төслийн загварт нэгтгэх болно.

Е. Үндэстний цөөнхүүдийн төлөвлөгөөг боловсруулах журам

22. Хавсралт 1-д уугуул ард түмэнд үзүүлэх нөлөөллийн талаархи анхны үзлэг / хяналтын хуудсыг үзүүлэв. Үүнийг дараагийн шатанд бэлтгэх ажлын хүрээнд явуулна. Сонгон шалгаруулах / шалгах хуудсыг дараагийн төсөл батлахаас өмнө ангилах, хянах зорилгоор АХБ-д хүргүүлнэ. Энэхүү сонгон шалгаруулах / шалгах хуудасны үндсэн дээр дараагийн шат тус бүр ангилагдсан байна. Хэрэв төслийг А эсвэл В ангилалд багтаасан бол НУИТ бэлтгэх шаардлагатай болно. Хэрэв төсөл нь С ангилалд хамрагдвал Нийгмийн хөгжлийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг 1-р шат хийсэнтэй ижил гүйцэтгэхэд болно.

23. Ирээдүйн шатууд нь А буюу В ангилалд багтсан тохиолдолд НУИТ дараах байдлаар бэлтгэнэ:

- (i) Төслийн үйл ажиллагаанд үзүүлж болзошгүй нөлөөллийг урьдчилсан судалгаа хийх;
- (ii) НУИТ-ийн тоймд нийцсэн удирдамжийг дагаж талбарт суурилсан нийгмийн нөлөөллийн үнэлгээ (ННҮ) хийх (Хавсралт 2-ыг үзнэ үү);
- (iii) Нөлөөлөлд өртсөн НУИ-тэй ач холбогдолтой зөвөлгөө авах, техникийн болон эдийн засгийн хувьд боломжтой хувилбаруудыг сонгоход оролцох боломжийг олгох;
- (iv) ННҮ-ийн үр дүн, ялангуяа эмзэг НУИ-д чиглэсэн үр нөлөөг бууруулах, чадавхижуулах арга хэмжээг бэлтгэх;
- (v) НУИ-ийн гомдол барагдуулах механизм бий болгох;
- (vi) НУИТ-д хяналт тавих, тайлагнах, үнэлэх зохих төсөв, механизмыг бэлтгэх; ба

(vii) НУИТХХ ба АХБ-ны ХББ, ХШ-3 (2009) стандартын дагуу зөвлөлдөх явцын баримт бичгийг багтаасан НУИТ-ийг боловсруулж, задлах.

24. Хэрэв шатууд А буюу В ангилалд хамруулах бол НУИТ-ийг боловсруулж, нөлөөлөлд өртсөн хүмүүст мэдээлж, төслийн санхүүжилтийн хүсэлт (ТСХ)-ийг үнэлэхээс өмнө АХБ-ны вэбсайтад байрлуулна. НУИТ-ийн бодлого, арга хэмжээ нь АХБ-ны Нутгийн уугуул иргэдийн ХББ-ийн хамгаалалтын шаардлага 3 (2009 он) болон батлагдсан НУИТХХ-г дагаж мөрдөх ёстой.

Ү. Зөвлөлдөх, мэдээллийг нээлттэй болгох

25. НУИТ-ийг бэлтгэхийн тулд БХБЯ нь Гүйцэтгэгч агентлагийн хувьд ерөнхий зохицуулалт, төлөвлөлт, хэрэгжүүлэх, санхүүжүүлэх үүрэг хүлээнэ. Төсөл хэрэгжүүлэх нэгж (ТХН) болон Аймгийн Төслийн газрын нийгмийн хөгжлийн баг НУИТ-ийг төлөвлөх, хэрэгжүүлэх чиглэлээр орон нутгийн олон нийтийн байгууллагууд эсвэл орон нутгийн төрийн бус байгууллагуудтай хамтран ажиллана.

26. НУИТ нь нөлөөлөлд өртсөн Нутгийн уугуул иргэдтэй утга учиртай зөвлөлдөх байдлаар бэлтгэгдэнэ. Хэлэлцүүлгийг тодорхой, нарийвчлан баримтжуулах болно. Нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ, стратеги нь боловсруулалтын эцсийн шатанд орохын өмнө орон нутгийн түвшний ажлын хэсгүүдэд танилцуулна. НУИТ болон төслийн мэдээллийн товхимол (ТМТ) нь орон нутгийн / НУИ-ийн хэл рүү орчуулагдах бөгөөд хэрэгжүүлэхээс өмнө бүх НУИ-д нээлттэй байх болно. НУИТ-г АХБ-ны вэбсайт дээр монгол, англи хэл дээр байршуулна.

Г. Олон нийтийн дэмжлэг

27. ХБББ ХШ-3 зааснаар төслийн үйл ажиллагаанд дараах зүйлс агуулах үед Нутгийн уугуул иргэд ихээхэн эмзэг байж болзошгүй, үүнд: (i) Нутгийн уугуул иргэдийн соёлын нөөц, мэдлэгийг арилжаалан хөгжүүлэх; (ii) уугуул нутаг болон уламжлалт газраас нүүлгэн шилжүүлэх; ба (iii) уугуул ард түмний өвөрмөц байдал, амьжиргаа, соёл, ёслолын болон оюун ухааны хэрэглээнд нөлөөлөх зорилгоор ашиглагдаж буй уламжлалт газрын байгалийн нөөцийг арилжааны аргаар хөгжүүлэх. Ийм үйл ажиллагаатай холбоотой төсөл хэрэгжүүлэхээр шийдэхдээ АХБ зээлдэгч / захиалагч нөлөөлөлд өртсөн Нутгийн уугуул иргэдийн хамтын нийгэмлэгийн зөвшөөрлийг баталгаажуулахыг шаарддаг. Хэрэв төслийн үйл ажиллагаа эдгээр гурван тохиолдлын аль нэгийг багтаасан бол ХА-д нөлөөлөлд өртсөн орон нутгийн иргэдээс Өргөн хүрээний олон нийтийн дэмжлэг авах шаардлагатай болно. ӨХОНД-ийн талаархи АХБ-ны шаардлагыг ХББ, ХШ-3-т тусгасан болно.

Н. Гомдол барагдуулах механизм

28. Зорилтот аймгуудын ЗДТГ нь газар чөлөөлөх, нүүлгэн шилжүүлэхтэй холбоотой үүссэн асуудлууд, түүнтэй холбоотой нөлөөллийн талаар НӨИ-ийг дэмжих зорилгоор АСХХОХ-т гомдол барагдуулах механизм (ГБМ)-ийг байгуулж газар чөлөөлөх, нүүлгэн шилжүүлэхтэй холбоотой асуудлууд, эмзэг бүлгийн хүмүүст үзүүлж буй нөлөөлөлд онцгой анхаарал хандуулж, янз бүрийн зөрчилдөөнтэй талуудыг зөвлөлдөх, тохиролцоонд хүрэх арга хэрэгслээр хангах. Нөлөөлөлд өртөгч иргэдэд олон нийтийн болон ганцаарчилсан зөвлөгөөн, ярилцлага,

зөвлөлдөх уулзалт, ярилцлагын үеэр ГБМ-ийн нарийвчилсан явцын талаар мэдээлж, зөвлөгөө өгөх ба гомдлыг шийдвэрлэх журмыг хэрэгжүүлэхээс өмнө хуваарилах ТМТ-д тусгана. ТХН нь Нутгийн уугуул иргэдэд ГБМ систем болон түүнийг хэрхэн ашиглах талаар мэдээлэл өгөх болно. Хэрэв нөлөөлөлд өртөгч иргэдийн гомдол, сэтгэгдлийг ГБМ-аар хангалттай хэмжээнд авч хэлэлцэхгүй байгаа тохиолдолд, НӨИ нь хэдийд ч шүүхийн системд хандах эрхтэй. Гомдол гаргахаас урьдчилан сэргийлэхийн тулд төслийн төлөвлөлт, хэрэгжүүлэх үе шатанд өртсөн өрхүүдтэй хамтарсан зөвлөгөөнүүд явагдана.

29. АСХХОХ-ийн ГБМ-ийг аймгуудын одоогийн гомдлыг шийдвэрлэх механизмтай уялдуулах болно. Засгийн газрын бүх байгууллагууд “Иргэдээс төрийн байгууллага, албан тушаалтанд гаргасан өргөдөл, гомдлыг шийдвэрлэх тухай” хуульд заасан гомдлыг шийдвэрлэх журмыг дагаж мөрдөнө. Хуульд гомдлоо хэрхэн яаж шийдвэрлүүлэх талаар нарийвчилсан журмыг олгоно (бичгээр, амаар, утсаар эсвэл и-мэйлээр), үүнд хаана, хэнд өргөдөл гаргахыг, хүлээн авсны дараа хэрхэн бүртгүүлэх, холбогдох албан тушаалтнуудад хүргэх, асуудлыг шийдвэрлэх цаг хугацаа, өргөдөл гомдлын шийдвэрийг хангаагүй тохиолдолд дээд албан тушаалтнууд, эрх бүхий байгууллагад хандах. Тус хуулийн дагуу аймгийн ЗДТГ болон бүх орон нутгийн төрийн байгууллагууд ГБМ-тэй байна. Аймгийн Хөтөлбөрийн Газар (АХГ) нь орон нутгийн засаг захиргааны байгууллагуудын ГБМ-тай уялдуулан ГЧНШ-ийн үйл ажиллагааны онцлог, АСХХОХ байгууллагын зохион байгуулалт, хэрэгжилтийг харгалзан ГБМ байгуулна. АХГ-ын ГБМ нь аймгийн Засаг даргын тамгын газрын ГБМ-ийн салшгүй хэсэг болно. НӨИ нь гомдлоо АХГ эсвэл ЗДТГ-ын ГБМ хүлээн авах цэгт гаргаж болно. АХГ нь аймгийн ЗДТГ-аас тайлагнал, хяналт шалгалтын ГБМ-ийн журмыг дагаж мөрдөх бөгөөд ГБМ-ийн статистик, тайланг энэ албанд өгч, хяналт тавина.

30. АСХХОХ ГБМ-ийн хувьд, АХГ нь дор дурдсан алхамуудыг дагаж мөрдөх ёстой бөгөөд ингэснээр НӨИ нь гомдол барагдуулах явцын бүх үе шатанд идэвхтэй оролцоно.

- 1-р алхам: Хохирсон НӨИ нь гомдлоо АХГ-ын Нүүлгэн шилжүүлэлтийн асуудал хариуцсан мэргэжилтэнд ирүүлж, мэргэжилтэн нь Гомдол барагдуулах маягт (GAF) гаргаж хүлээж авна. Дараа нь тэрбээр ГЧНШХ болон/эсвэл ГЧНШ АХ-ийн холбогдох гишүүнтэй холбоо барина. Гомдлыг АХГ, ГЧНШ АХ түвшинд 1 долоо хоногийн дотор танилцуулж, шийдвэрлүүлнэ. ТХН-ын нүүлгэн шилжүүлэлтийн асуудал хариуцсан мэргэжилтэн хэлэлцүүлгийг тэмдэглэж, гаргасан үр дүн, зөвлөмжийг тухайн долоо хоногийн дотор холбогдох талуудад мэдээлж, тэдгээрийг АХГ, ГЧНШ АХ-т шийдвэрлүүлэхээр хүргүүлнэ.
- 2-р алхам: Хэрэв гомдол нь бүртгэгдсэнээс хойш 1 долоо хоногийн дотор шийдвэрлэгдээгүй бол гомдлыг аймгийн Засгийн газрын холбогдох хэлтэс / албанд хүргүүлж, асуудлыг 1 долоо хоногийн дотор батлуулах, шийдвэрлүүлэхээр холбогдох хэлтсийн даргад санал болгоно.
- 3-р алхам: Хэрэв долоо хоногийн хугацаанд шийдвэрлэгдээгүй хэвээр байгаа тохиолдолд АХГ нь асуудлыг ГЧНШХ хүрээнд шийдвэрлүүлж, Аймгийн захиргааны газрын дарга болох ГЧНШХ-ийн даргад санал

хүргүүлнэ. Аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын дарга өөр долоо хоногийн дотор арга хэмжээ санаачлан хэрэгжүүлнэ.

- 4-р алхам: Хэрэв өмнөх оролцогч талууд гомдлыг шийдвэрлэж чадахгүй бол үүнийг шүүхэд шилжүүлнэ. Монгол Улсын хууль тогтоомж, АХБ-ны ХББ нь бүх шийдвэрийг удирдана.

31. Гомдол багардуулах маягт (ГБМ)-ыг арга хэмжээ авах, нүүлгэн шилжүүлэх үйл ажиллагааны янз бүрийн асуудлыг тусгасан нарийвчилсан төлөвлөлтийн үе шатанд өргөдөл гаргах бөгөөд өргөдөл гомдлыг шийдвэрлэх явцад ашигладаг бөгөөд өргөдөл гомдлыг бүртгэх, хянах. Хавсралт 3-т ГБМ-ийн дээжийг үзүүлэв. Хуулбарыг НӨИ-д өгөх ГБМ нь дор хаяж дараах зүйлийг агуулна:

- НӨИ-ийн талаарх ерөнхий мэдээлэл (нэр, хаяг, холбоо барих дугаар)
- Хамгийн сүүлд мэдээлэл өгсөн уулзалтын огноо
- Өргөдөл гомдлын ангилал (хууль эрх зүй, техникийн / инженерийн, нийгмийн, санхүүгийн)
- Гомдолын талаарх дэлгэрэнгүй тайлбар
- Авсан арга хэмжээний төрөл (ГЧНШХ түвшинд шийдвэрлэсэн эсвэл дээд шатны байгууллагад хандсан)

32. Гомдлыг шийдвэрлэх үед, өргөдөл гомдлыг хэрхэн шийдвэрлэсэнийг баримтжуулах зорилгоор авсан арга хэмжээний талаар ГБМ дээр тэмдэглэнэ.

33. Газрын тухай хуулийн маргааныг Газрын тухай хуульд заасны дагуу (“Газрын тухай маргааныг шийдвэрлэх” 60-р зүйл), холбогдох сумдын Засаг дарга шийдвэрлэнэ. Хэрэв энэ нь амжилтгүй бол маргааныг дээд шатны байгууллага, эсхүл шүүхээр шийдвэрлүүлнэ. Эсвэл НӨИ нь мөн ALACUDA-д хандаж болно.

34. Хэрэв НӨИ нь сэтгэл ханамжгүй хэвээр байгаа бөгөөд АХБ-ны өрсөлдөөн зохицуулах заалтын улмаас хохирсон гэж үзэж байгаа бөгөөд АХГ, ТХН, ГЧНШХ, мөн АХБ-ны Төслийн багтай асуудлыг шийдвэрлүүлэхээр сайн санааны чармайлт гаргаж байсан бол өргөдөл гомдлоо АХБ-ны Хариуцлагын механизмын дагуу (<https://www.adb.org/site/accountability-mechanism/main>)-аар гомдол мэдүүлж болно.

I. Хяналт, үнэлгээ

35. НУИТ(үүд)-ийн хэрэгжилтэд хяналт тавина. НУИТ-ийн хэрэгжилтийн явцад хяналтын үзүүлэлтүүдийг тогтооно. ТНХ нь хяналт шинжилгээ хийх бөгөөд хараат бус шинжээчдийг татан оролцуулах шаардлагатай байж болно; үүнийг НУИТ(үүд) - д зааж өгөх бөгөөд нийгмийн эрсдлийн зэргээс хамаарна. Хяналтын зохих хэлбэрийг дотоод болон гадаад хяналт, тайлагнах шаардлагын дагуу бэлтгэж НУИТ(үүд)-д оруулна. Олон нийтийн уулзалтыг үе үе зохион байгуулах нь чухал бөгөөд үүнд үндэстний цөөнхүүд үйл ажиллагаа, тулгамдсан асуудлууд, бэрхшээлийг хэлэлцэж болно. Оруулсан бүх чухал асуудлууд, түүний дотор хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаар оролцогчдын хоорондын хэлэлцээрийг хурлын төгсгөлд тэмдэглэнэ. Төслийн явцыг ажиглах, шаардлагатай бол газар дээр нь очиж үзэхэд хариу арга хэмжээ авах зорилгоор жил бүр орон нутгийн шалгалт явагдана. ТХН нь НУИТ-ийн ажлын явцын талаар хагас жилийн хяналтын тайлан бэлтгэх ба дагаж мөрдөх

асуудлаар хөндлөнгийн мэргэжилтнүүд зөвлөгөө өгөх болно. Хэрэв чухал ач холбогдолтой асуудал олж мэдвэл ХА болон АХБ нь засч залруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө боловсруулах эсвэл НУИТ(үүд)-д шинэчлэлт хүргүүлнэ. ХА нь залруулах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх, үр дүнг нь баталгаажуулахын тулд эдгээр арга хэмжээг дагаж мөрдөх шаардлагатай.

36. НУИТ-ийн хяналт, үнэлгээний зарим гол үзүүлэлтүүдэд дараах багтана (i) зөвлөлдөх ажиллагааны явц; (ii) төслийн өмнөх үеийнхтэй харьцуулахад НУИ-ийн нийгэм, соёл, улс төр, эдийн засгийн өнөөгийн байдал; (iii) ННҮ-д тодорхойлогдсон эмзэг хүмүүсийн статус; (iv) залруулах арга хэмжээ авах шаардлагатай НУИТ-ийг бэлтгэх явцад урьдчилан тоцоолоогүй НУИ-д үзүүлэх аливаа сөрөг нөлөө; болон (v) гомдол барагдуулах асуудал. Гадны хяналт нь түүнчлэн нөлөөллийг бууруулах, сайжруулах талаар тохиролцсон арга хэмжээ зохих ёсоор хэрэгжиж байгаа эсэхийг, мөн тэдгээр нь тодорхой зорилтот бүлэгт зориулагдсан үр дүнг шийдвэрлэхэд үр дүнтэй эсэхийг үнэлэх болно.

J. Байгууллагын зохион байгуулалт

37. Төслийг хэрэгжүүлэгч агентлаг нь Барилга, хот байгуулалтын яам байна. Хэрэгжүүлэгч агентлагууд нь БХБЯ, ХХААХҮЯ, Монгол Улсын Хөгжлийн банк болно. ТХН нь БХБЯ-ны ерөнхий хариуцлагын дор ажиллана. Аймгийн Төслийн Газар (АТГ) нь аймгийн төв бүрт байгуулагдсан.

Зураг 1: Хөтөлбөр хэрэгжүүлэх зохион байгуулалт

Удирдах зөвлөл - СЯ (дарга), БХБЯ, ХХААХҮЯ, БОАЖЯ, Зорилтот аймгийн Засаг дарга, МУХБ

Гүйцэтгэх ажлын хэсэг (ГАХ) БХБЯ, ХХААХҮЯ, МУХБ

Хэрэгжүүлэгч агентлаг (БХБЯ)

УБ ТНХ ТНХ-ийн захирал ALAMGaC

ТНХ-ийн Зохицуулагч (СЯ-аас баталсан ГАХ-аас сонгосон – ТХН-ийн захиралд өгсөн тайлан)

Дэд зохицуулагч

(ГАХ-аас сонгосон)

РМО зохицуулагчийн дор - **Хот, суурин газар болон газрын хөгжлийн асуудал хариуцсан**

Дэд зохицуулагч

(ГАХ -аас сонгосон)

РМО зохицуулагчийн дор – **Бэлчээрийн бүс газар удирдлага хариуцсан**

Дэд зохицуулагч

(ГАХ -аас сонгосон)

РМО зохицуулагчийн дор – **Хамгаалалт, зохих хяналт, худалдан авалт, санхүү хариуцсан**

БХБЯ-тай уялдуулах

(ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ АГЕНТЛАГ)

Хэрэгжилт ба бодлогын удирдамжид зориулагдсан

ХХААХҮЯ-тай уялдуулах

(ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ АГЕНТЛАГ)

Хэрэгжилт ба бодлогын удирдамжид зориулагдсан

Хэрэгжүүлэгч агентлаг (МУХБ)

Төслийг хэрэгжүүлэх нэгж (FI санхүүгийн байгууллага)

Ногоон хүртээмжтэй бүс нутгийн Агро-бизнес сан
(GIRAF)

FI-ийн зохицуулагч
(ГАХ -аас сонгосон)

Аймаг төслийн газар (АТГ) - УБ ТНХ-ийн доорх

Аймгийн зохицуулагч
Хот суурин газрын баг, бэлчээрийн бүс газрын баг, Агробизнесийн баг
Хамгаалалт / хянан шалгалтын баг

Сум дундын төслийн газар (СДТГ) - Аймаг төслийн газрын доорх
Хот суурин газрын баг, бэлчээрийн бүс газрын баг, Агробизнесийн баг

Аймгийн захиргаанд тайлагнаж, хэрэгжүүлэлт бодлогын удирдлага гүйцэтгүүлэх

38. ТХН нь ерөнхий зохицуулалт, төлөвлөлт, хэрэгжүүлэх, санхүүжилтийн хариуцлага хүлээх бөгөөд хэрэгжүүлэлтийн явцад үүссэн аливаа маргааныг шийдвэрлэх үүрэг хариуцлага хүлээнэ. НУИТ-ийн шаардлага гарсан үед ТНХ-аас хангалттай төсөв бүрдүүлэхийг хариуцна. Тус хөтөлбөрийн зөвлөх багийн нийгмийн мэргэжилтнүүдийн дэмжлэгтэйгээр Аймгийн Төслийн Газарууд НУИТ-ийн хэрэгжилтэд хяналт тавьж, ажлын явцыг ТХН-д тайлагнана.

К. Санхүүгийн шаардлагууд

32. НУИТ(үүд)-ийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой зардалд нөлөө бууруулах, сайжруулах арга хэмжээний зардлыг оруулна. Бусад зардалд НУИТ(үүд)-ийн хэрэгжилтэд хяналт тавих ТХН дэмжих чиглэлээр ажилладаг нийгмийн хөгжлийн мэргэжилтэн ба/эсвэл НУИ-ийн мэргэжилтний цалин, аяллын зардал орно. Эдгээр зардлыг зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэхэд хэсэгт оруулна. Зарим зардлыг Төслийн өртгийн бусад зүйлд оруулж болно; хэрэв тийм бол тэдгээрийг НУИТ(үүд)-д тодорхой тусгасан байх ёстой.

33. Нутгийн уугуул иргэдэд ихээхэн нөлөө үзүүлдэг ирээдүйн шатны хувьд тухайн ТСХ-үүд нь НУИТ бэлтгэх, хэрэгжүүлэх зардалд багтах болно. Нарийвчилсан судалгааг төслийн төлөвлөлтийн үе шатанд нийгмийн хөгжил эсвэл НУИ-ийн мэргэжилтнүүд хийсэн нөлөөлөлд өртсөн НУИ-ийн профайлыг илүү нарийвчлалтай мэдэх болно. Энэ нь эхний ядуурал, нийгмийн дүн шинжилгээ, НУИ-ийн судалгаа бэлтгэх суурь болно. Хэрэв А эсвэл В ангилалд хамрагдсан бол НУИТ-ийн бэлтгэл, зөвлөгөөнд нэмэлт эх үүсвэр шаардлагатай болно.

ХАВСРАЛТ 1: НУТГИЙН УУГУУЛ ИРГЭДИЙН НӨЛӨӨЛЛИЙН АНГИЛАЛ

Огноо: _____

A. Зааварчилгаа

- (i) Төслийн баг маягтыг бөглөж Байгаль орчин, хамгааллын хэлтэст (БОХХ) хүргүүлж, БОХХ-ийн захирлаар батлуулж, Нийцүүлэх газрын дарга (НГА)-аар батлуулна.
- (ii) Төслийг ангилах нь тасралтгүй явагддаг үйл явц юм. Төслийн бүрэлдэхүүн хэсэг болон / ба сайтын өөрчлөлт нь ангиллын өөрчлөлтөд хүргэж болзошгүй тохиолдолд Салбар Хэлтэс нь шинэ маягт, дахин ангилах хүсэлтийг гаргаж, БОХХ-ийн захирал, ССО-д баталгаажуулалт хийдэг. Хуучин маягтыг мэдээллийн зорилгоор хавсаргасан болно.
- (iii) Төсөл нь Нутгийн уугуул иргэдийн хамтын нийгэмлэгийн өргөн хүрээний олон нийтийн дэмжлэг (ӨХОНД) шаардлагатай эсэхийг төслийн баг тодорхойлно. Төслийн үйл ажиллагаанд (а) нутгийн уугуул иргэдийн соёлын нөөц, мэдлэгийг арилжаалах, b) уламжлалт болон заншсан газраас бодитоор нүүлгэн шилжүүлэх; (с) уламжлалт газар нутаг дахь байгалийн нөөцийг арилжааны зорилгоор хөгжүүлэх, тухайн нутгийн уугуул иргэдийн гарал үүсэл, нийгэмшлийг тодорхойлдог амьжиргаа, соёл, ёслолын болон оюун санааны хэрэглээнд нөлөөлөх.
- (iv) Түүнчлэн, төслийн баг санал бодлын хэсэгт төсөл нь маш нарийн бөгөөд мэдрэмжтэй (HCS) -ийг ССО-д батлуулахаар санал болгож болно. HCS төслүүд нь А ангиллын төсөл бөгөөд АХБ нь өндөр эрсдэлтэй буюу маргаантай эсвэл ноцтой, олон талт, ерөнхийдөө харилцан хамааралтай нийгмийн болон / эсвэл хүрээлэн буй орчны нөлөөллийг агуулдаг төслүүд юм.

B. Төслийн дата

Улс/Төслийн No./Төслийн нэр : _____

Алба/ хэлтэс : _____

Боловсруулах шат : _____

Хэлбэр : _____

[] Төслийн зээл [] Хөтөлбөрийн зээл [] Санхүүгийн зуучлагч [] Байгууллагын ерөнхий санхүү [] Салбарын зээл [] ОШСЗШ [] Яаралтай тусламж [] тусламж [] Бусад санхүүжилтийн байдал:

C. Нутгийн уугуул иргэдийн ангилал

[] Шинэ [] Дахин ангилах - Өмнөх ангилал []

☐ А ангилал

В ангилал

С ангилал

☐ FI ангилал

D. Төсөлд нөлөөлөлд өртсөн нутгийн уугуул иргэдийн хамтын Өргөн хүрээний олон нийтийн дэмжлэг шаардлагатай.

☐ тийм

☐ үгүй

E. Санал бодол

Төслийн багийн санал:

БОХХ санал:

F. Баталгаажуулалт

Санал болгосон:

Хянасан:

Төслийн багийн ахлагч, {Алба/Хэлтэс}
Огноо :

Нийгмийн хамгаалтын мэгэжилтэн, RSDD/БОХХ
Огноо:

Зөвшөөрсөн:

Нийгмийн хөгжлийн мэргэжилтэн,
{Алба/Хэлтэс}

Захиарал, БОХХ

Огноо:

Огноо:

Зөвшөөрсөн:	Баталсан:	☐ Өндөр төвөгтэй, мэдрэмжтэй төсөл
Захирал, {Хэлтэс} Огноо:		

Нутгийн уугуул иргэдэд нөлөөлөх урьдчилсан судалгаа

ГОЛ АСУУДЛУУД (Тайлбар багана дээр дэлгэрэнгүй мэдээлэл өгнө үү)	ТИЙМ	ҮГҮЙ	МЭДЭХГҮЙ	Тайлбар
А. Нутгийн уугуул иргэний тодорхойлолт				
1. Төсөл хэрэгжүүлэх бүсэд нийгэм соёлын бүлгүүдэд “овог аймгууд” (толгодын овгууд, хуваарийн овог, удам угсаа), “цөөнх” (үндэстэн эсвэл үндэсний цөөнх), “нутгийн уугуул иргэдийн нийгэмлэг” байдаг уу?				
2. Төслийн бүсэд байгаа эсвэл ашиглаж буй эдгээр бүлгийг “үндэстний цөөнх”, хуваарьт овог аймаг, омгийн ард түмэн, үндэсний цөөнх, соёлын нийгэмлэгт хамаарах гэж үздэг үндэсний болон орон нутгийн хууль тогтоомж, бодлого, антропологийн судалгаа байдаг уу?				
3. Ийм бүлэглэлүүд өөрсдийгөө тодорхой нийгмийн болон соёлын бүлгийн нэг хэсэг гэж тодорхойлдог уу?				
4. Ийм бүлгүүд нь тусдаа амьдрах орчин эсвэл өвөг дээдсийн нутаг дэвсгэр ба / эсвэл тэдгээрийн нутаг дэвсгэр дэх байгалийн нөөцөд хамтын сэтгэлтэй юу?				
5. Ийм бүлэг нь олонхийн нийгэм, соёлоос ялгаатай соёл, эдийн засаг, нийгэм, улс төрийн байгууллага хадгалдаг уу?				
6. Ийм бүлгүүд тодорхой хэл эсвэл аялгуутай юу?				
7. Ийм бүлгүүд түүхэн, нийгэм, эдийн засгийн хувьд ахисан, эрх мэдэлгүй, хасагдсан, эсвэл ялгаварлан гадуурхагдсан уу?				
8. Ийм бүлгийг үндэсний болон орон нутгийн түвшинд шийдвэр гаргах аливаа албан ёсны байгууллагад “нутгийн уугуул иргэд” эсвэл “үндэстний цөөнх”, “хуваарьт овог аймаг” эсвэл “омгийн ард түмэн” гэж төлөөлөгддөг үү?				
В. Боломжит нөлөөллийг тодорхойлох				
9. Энэ төсөл нь нутгийн уугуул иргэдэд шууд болон шууд бусаар ашиг тусаа өгөх үү, өгөхөөр зорьсон байх уу?				
10. Энэхүү төсөл нь уугуул ард түмний уламжлалт нийгэм, соёл, итгэл үнэмшлийн үйл ажиллагаанд шууд болон шууд бусаар нөлөөлөх үү? (жишээлбэл, хүүхэд хүмүүжүүлэх, эрүүл мэнд, боловсрол, урлаг, засаглал)				
11. Энэ төсөл нь уугуул иргэдийн амьжиргааны тогтолцоонд нөлөөлөх үү? (жнь., хүнсний үйлдвэрлэлийн систем, байгалийн нөөцийн менежмент, гар урлал, худалдаа, ажил эрхлэлтийн байдал)				

ГОЛ АСУУДЛУУД (Тайлбар багана дээр дэлгэрэнгүй мэдээлэл өгнө үү)	ТИЙМ	ҮГҮЙ	МЭДЭХГҮЙ	Тайлбар
12. Энэ төсөл нь уугуул ард түмний эзэмшиж, эзэмшдэг, эсвэл / эсвэл өвөг дээдсийн эзэмшсэн газар нутаг (газар, нутаг дэвсгэр) - д байх уу?				
С. Тусгай шаардлагын тодорхойлолт <i>Төслийн үйл ажиллагаанд дараах н багтах уу:</i>				
13. Нутгийн уугуул иргэдийн соёлын нөөц, мэдлэгийг арилжаалан хөгжүүлэх үү?				
14. Уламжлалт эсвэл заншсан газраас бодитоор нүүлгэн шилжүүлэх үү?				
15. Уламжлалт газар нутаг дахь байгалийн баялгийг (ашигт малтмал, нүүрсустөрөгч, ой, ус, ан агнуур, загас агнуурын газар гэх мэт) арилжааны зорилгоор хөгжүүлэх нь уугуул ард түмний гарал үүсэл, нийгмийн онцлогийг тодорхойлдог амьдралын хэв маяг, соёл, ёслол, оюун санааны хэрэглээнд нөлөөлөх үү?				
16. Нутгийн уугуул иргэдийн уламжлалт эзэмшилд байдаг, соёлд ашиглагддаг, оршин суудаг, эзэмшдэг газар, нутаг дэвсгэрт хууль ёсны зөвшөөрөл бий болгох уу?				
17. Уламжлалт эзэмшилд байдаг, эсвэл ердийн байдлаар ашиглагдаж, эзэмшдэг, уугуул нутгийн эзэмшил газруудыг эзэмших/худалдан авах үү?				

D. Нутгийн уугуул иргэдэд үзүүлэх төслийн урьдчилан тооцсон нөлөөлөл

Төслийн бүрэлдэхүүн хэсэг / үйл ажиллагаа / үр дүн	Хүлээгдэж буй зөрөг нөлөө	Хүлээгдэж буй сөрөг нөлөө
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

Тэмдэглэл: Төслийн баг шаардлагатай бол төслийн талаар нэмэлт мэдээллийг хавсаргаж болно.

ХАВСРАЛТ 2: НУТГИЙН УУГУУЛ ИРГЭДИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ АГУУЛГА

1. Энэхүү тойм нь Хамгаалалтын шаардлагын 3-ын хэсэг болно. Нутгийн Уугуул иргэдийн төлөвлөгөө (НУИТ) нь уугуул иргэдэд нөлөөлдөг бүхий л төсөлд шаардлагатай. Түүний нарийвчлал, дэлгэрэнгүй түвшин нь уугуул ард түмэнд үзүүлж болзошгүй нөлөөллийн ач холбогдлыг хэмжинэ. Энэхүү тоймд бодитой талууд нь НУИТ дарааллыг бэлтгэхэд чиглүүлэх болно.

A. НУТГИЙН УУГУУЛ ИРГЭДИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ТОЙМ

2. Энэ хэсэгт эгзэгтэй баримтууд, ач холбогдолтой ололтууд, санал болгосон үйлдлүүдийг товч тайлбарласан болно.

B. ТӨСЛИЙН ТОДОРХОЙЛОЛТ

3. Энэ хэсэгт төслийн талаархи ерөнхий тайлбарыг өгсөн болно; уугуул ард түмэнд нөлөөлж болзошгүй төслийн бүрэлдэхүүн хэсэг, үйл ажиллагааны талаар хэлэлцэх; ба төслийн талбайг тодорхойлох.

C. НИЙГМИЙН НӨЛӨӨЛЛИЙН ҮНЭЛГЭЭ

4. Энэ хэсэгт:

- (i) Төслийн хүрээнд уугуул иргэдэд хамаарах хууль эрхзүйн болон байгууллагын тогтолцоог хянах.
- (ii) Нөлөөлөлд өртсөн уугуул иргэдийн хүн ам зүй, нийгэм, соёл, улс төрийн шинж чанарын талаарх суурь мэдээлэл өгөх; уламжлал ёсоор эзэмшдэг, ердийн байдлаар ашиглаж, эзэмшиж байсан газар нутаг, нутаг дэвсгэр; байгалийн баялгаас хамааралтай.
- (iii) Төслийн гол оролцогч талуудыг тодорхойлж, төсөл боловсруулах, хэрэгжүүлэх үе шат бүрт уугуул ард түмэнтэй утга учиртай зөвлөлдөх соёлтой, жендэрийн мэдрэмжтэй үйл явцыг боловсруулж, тойм, суурь мэдээллийг харгалзан үзэх..
- (iv) Төслийн нөлөөлөлд өртсөн уугуул иргэдтэй хийсэн чухал зөвлөгөөнд үндэслэн төслийн сөрөг, эерэг үр нөлөөг үнэлэх. Боломжит сөрөг нөлөөллийг тодорхойлоход нэн өртсөн Нутгийн уугуул иргэдийн нийгэмлэгийн эмзэг байдал, тэдгээрийн эрсдэл, жендэрийн мэдрэмжийг задлан шинжлэх нь нэн чухал нөхцөл байдал, газар, байгалийн нөөцтэй нягт холбоотой байх, түүнчлэн тэдгээрийн оршин сууж буй нийгэм, бүс нутаг эсвэл үндэсний нийгэм дэх бусад нийгмийн бүлгийнхтэй харьцуулахад боломжийн хүртээмж дутмаг байдлыг тодорхойлох.
- (v) Төслийн талаар нэрвэгдсэн Нутгийн уугуул иргэдийн үзэл бодол, тэдгээрийн нийгэм, эдийн засаг, соёлын байдалд нөлөөлж буй жендэрт мэдрэмтгий үнэлгээг багтаасан болно.
- (vi) Нөлөөлөлд өртсөн Нутгийн уугуул иргэдийн нийгэмлэгтэй хийсэн чухал зөвлөгөөн дээр үндэслэн сөрөг нөлөөллөөс зайлсхийх арга хэмжээг тодорхойлж, санал болгож, эдгээр үр нөлөөг багасгах, багасгах, / эсвэл нөхөх арга хэмжээг тодорхойлно ба төслийн хүрээнд Нутгийн уугуул иргэд соёлын зохих үр өгөөж хүртэхийг баталтгаажуулах.

D. МЭДЭЭЛЭЛ ЗАДЛАХ, ЗӨВЛӨЛДӨХ, ОРОЛЦУУЛАХ

5. Энэ хэсэгт:

- (i) Төслийн бэлтгэл ажлын явцад өртсөн Нутгийн уугуул иргэдтэй хийсэн мэдээллийн нээлттэй байдал, зөвлөлдөх, оролцооны явцыг тайлбарлана;
- (ii) Нийгмийн нөлөөллийн үнэлгээний үр дүнгийн талаархи санал сэтгэгдлээ нэгтгэн, зөвлөлдөх явцад гарч ирсэн асуудлууд, тэдгээрийг төслийн зураг төсөлд хэрхэн тусгасан талаар тодруулах;
- (iii) Олон нийтийн өргөн дэмжлэг шаардсан төслийн үйл ажиллагааны хувьд нөлөөлөлд өртсөн Нутгийн уугуул иргэдтэй хийсэн зөвлөлдөх явц, үр дүнг, төслийн үйл ажиллагааны талаархи ийм зөвлөгөөний үр дүн, тэдгээрийн нөлөөллийг арилгах арга хэмжээг авах талаар хийсэн аливаа тохиролцоог баримтжуулах;
- (iv) Хэрэгжүүлэх явцад уугуул ард түмний оролцоог хангахын тулд хэрэгжүүлэх явцад ашиглах зөвлөгөө, оролцооны механизмыг тайлбарлах; ба
- (v) Төсөл болон эцсийн НУИТ-ийг нөлөөгд өртсөн нутгийн уугуул иргэдэд нээлттэй болгохыг баталгаажуулна.

E. ҮР ӨГӨӨИЙН АРГА ХЭМЖЭЭ

6. Энэ хэсэгт нутгийн уугуул иргэдийн соёл, нийгэмд тохирсон нийгмийн болон эдийн засгийн үр өгөөжийг авах, жендэрийн хараат байдлыг хангах арга хэмжээг нарийвчлан тусгасан болно.

F. БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭ

7. Энэ хэсэгт уугуул ард түмэнд үзүүлэх сөрөг нөлөөллөөс зайлсхийх арга хэмжээг нарийвчлан тусгасан болно; зайлсхийх боломжгүй тохиолдолд нөлөөлөлд өртсөн уугуул иргэдийн бүлэгт тус бүрээр тогтоосон зайлшгүй нөлөөлөх сөрөг нөлөөллийг багасгах, багасгах, нөхөх арга хэмжээг тодорхойлно..

G. ЧАДАВХИЙГ БЭХЖҮҮЛЭХ

8. Энэ хэсэгт (a) төслийн хүрээнд уугуул ард түмний асуудлыг шийдвэрлэх төрийн байгууллагуудын нийгэм, хууль эрх зүй, техникийн чадавхийг бэхжүүлэх арга хэмжээг тусгасан болно; b) Нөлөөлөлд өртсөн уугуул ард түмнийг илүү үр дүнтэй төлөөлөх боломжийг олгохын тулд төслийн бүс нутгийн уугуул ард түмний байгууллагууд..

H. ГОМДОЛ БАРАГДУУЛАХ МЕХАНИЗМ

9. Энэ хэсэгт уугуул нутгийн уугуул иргэдийн гомдлыг арилгах журмыг тайлбарласан болно. Түүнчлэн уг журам нь уугуул иргэдэд хэрхэн хүртээмжтэй, соёлын хувьд тохирсон, хүйсээр мэдрэгддэг болохыг тайлбарласан болно.

I. ХЯНАЛТ, ТАЙЛАГНАЛ, ҮНЭЛГЭЭ

10. Энэ хэсэгт НУИТ-ийн хэрэгжилтийг хянах, үнэлэх төсөлд тохирох механизм, жишиг үзүүлэлтүүдийг тайлбарласан болно. Хяналт, үнэлгээний тайланг бэлтгэх, баталгаажуулах ажилд нөлөөлөлд өртсөн уугуул иргэдийн оролцоог хангах

зохицуулалтыг тусгасан болно.

L. БАЙГУУЛАМЖИЙН ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ

11. Энэ хэсэгт НУИТ-ийн янз бүрийн арга хэмжээг хэрэгжүүлэх байгууллагын хариуцлага, механизмыг нарийвчлан тайлбарласан болно. Түүнчлэн НУИТ-ын арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд холбогдох орон нутгийн байгууллага, ТББ-уудыг хамруулах үйл явцыг тусгасан болно.

J. ТӨСӨВ, САНХҮҮЖИЛТ

12. Энэ хэсэгт НУИТ-д тодорхойлсон бүх үйл ажиллагааны нарийвчилсан төсөв оруулна.

ХАВСРАЛТ 3. ГОМДОЛ БАРАГДУУЛАХ МАЯГТЫН ЗАГВАР

Төсөл төсөл хэрэгжүүлэхтэй холбоотой гомдол, санал, асуулт, санал хүсэлтийг хүлээн авна. Гомдол гаргасан хүмүүст бидэнтэй холбоо барьж тодруулга, санал хүсэлтээ өгөх боломжийг олгохын тулд нэр, холбоо барих мэдээллээ өгөхийг зөвлөж байна.

Хэрэв та өөрийн хувийн мэдээллийг оруулахыг хүсч байгаа ч, тэр мэдээллийг нууцлахыг хүсч байвал доорх НУУЦЛАЛ шаардсан нүдийг сонгоно үү. Баярлалаа.

□ Нууцлал хүсэх

ГОМДЛЫН АНГИЛАЛ

☐Хууль эрх зүйн ☐ Төрийн удирдлагын ☐ Нийгмийн ☐ Санхүүгийн ☐ Техникийн ☐
Байгаль орчны ☐ Бусад

Огноо	Бүртгүүлэх газар	Төслийн байршил:
Нэр (нууц биш бол)		
Гэрийн хаяг		
Сум/Баг		
Утсаны дугаар/и-мэйл:		
Гомдол, хүсэлт, саналын тайлбар:		
Хэрэв хавсралт / тэмдэглэл / захидал байвал энд тэмдэглэнэ үү: ☐		

ЗӨВХӨН АЛБАНЫ ХЭРЭГЛЭЭНД

Бүртгэсэн: (Гомдлыг бүртгэж буй ажилтны нэр, гарын үсэг)
Харилцааны горим: Тэмдэглэл / Захидал И-мэйл Амаар / Утсаар
Хянасан: (Гомдлыг хянан үзэж албан тушаалтнуудын нэр / албан тушаал)
Авсан арга хэмжээ:
Авсан арга хэмжээг ил тод болгосон эсэх: ☐ тийм ☐ үгүй
Ил тод болгох арга:

ХАВСРАЛТ 4. 1-Р ҮЕ ШАТАНД ХАМРАГДАХ АЙМГУУД ДАХ ҮНДЭСТЭН ЯСТАН

MONGOLIA			Bayan Ulgii			Uvs			Khovd		
Ethnic groups	Number of people by ethnic group	% of the national population	% of the ethnic group in Bayan Ulgii (number of people of ethnic group in Bayan Ulgii/number of people of ethnic group in Mongolia)	approximate population by ethnic group (number of people of the ethnic group in Mongolia x % in the aimag)	population in the aimag according to 2015 census and share of each ethnic group against this number	rate of the ethnic group in Uvs (number of people of ethnic group in Uvs/number of people of ethnic group in Mongolia)	approximate population by ethnic group (number of people of the ethnic group in Mongolia x rate in the aimag)	population in the aimag according to 2015 census and share of each ethnic group against this number	rate of the ethnic group in Khovd (number of people of ethnic group in Khovd/number of people of ethnic group in Mongolia)	approximate population by ethnic group (number of people of the ethnic group in Mongolia x rate in the aimag)	population in the aimag according to 2015 census and share of each ethnic group against this number
Source	Census, 2015		Census, 2015	Calculation	Total: Census 2015; %: Calculation	Census, 2015	Calculation	Total: Census 2015; %: Calculation	Census, 2015	Calculation	Total: Census 2015; %: Calculation
TOTAL	2 970 355	100%		95 395	100189		79203	80763		81198	83517
Khalkh	2 510 821	84,5%	0,0%	-	0,00%	0,4%	10 043	12,44%	0,9%	22 597	27,06%
Kazakh	114 506	3,9%	75,5%	86 452	86,29%	0,1%	115	0,14%	8,8%	10 077	12,07%
Durvud	70 970	2,4%	1,5%	1 065	1,06%	48,6%	34 491	42,71%	7,4%	5 252	6,29%
Bayad	50 843	1,7%	0,1%	51	0,05%	54,3%	27 608	34,18%	0,3%	153	0,18%
Buriad	37 887	1,3%	1,6%	606	0,60%	0,3%	114	0,14%	0,2%	76	0,09%
Zakhchin	30 110	1,0%	0,1%	30	0,03%	0,2%	60	0,07%	68,0%	20 475	24,52%
Dariganga	26 834	0,9%	0,1%	27	0,03%	0,3%	81	0,10%	0,2%	54	0,06%
Uriankhai	24 881	0,8%	22,9%	5 698	5,69%	0,5%	124	0,15%	26,1%	6 494	7,78%
Darkhad	22 579	0,8%	0,0%	-	0,00%	0,0%	-	0,00%	0,2%	45	0,05%
Khotogoid	21 443	0,7%	0,0%	-	0,00%	0,0%	-	0,00%	0,0%	-	0,00%
Torguud	14 287	0,5%	0,1%	14	0,01%	0,8%	114	0,14%	42,1%	6 015	7,20%
Uuld	12 787	0,4%	0,2%	26	0,03%	0,4%	51	0,06%	41,0%	5 243	6,28%
Khoton	11 580	0,4%	0,0%	-	0,00%	49,9%	5 778	7,15%	0,4%	46	0,06%
Myangad	5 993	0,2%	0,2%	12	0,01%	3,1%	186	0,23%	66,0%	3 955	4,74%
Tuva	4 038	0,1%	34,2%	1 381	1,38%	0,2%	8	0,01%	12,4%	501	0,60%
Barga	2 605	0,1%	0,0%	-	0,00%	1,5%	39	0,05%	0,6%	16	0,02%
Sartuul	2 166	0,1%	0,9%	19	0,02%	9,0%	195	0,24%	2,1%	45	0,05%
Uzemchin	2 060	0,1%	0,0%	-	0,00%	0,3%	6	0,01%	0,1%	2	0,00%
Tsaatan	541	0,0%	0,0%	-	0,00%	2,4%	13	0,02%	0,0%	-	0,00%
Khamnigan	412	0,0%	0,0%	-	0,00%	0,0%	-	0,00%	0,0%	-	0,00%
Kharchin	332	0,0%	1,8%	6	0,01%	0,0%	-	0,00%	0,0%	-	0,00%
Eljigen	315	0,0%	0,0%	-	0,00%	55,9%	176	0,22%	1,0%	3	0,00%
Uzbek (Chantuu)	203	0,0%	4,4%	9	0,01%	0,0%	-	0,00%	73,9%	150	0,18%
Korchin			0,0%			0,0%			4,2%		
Other ethnicities	1 401	0,0%									
Other nationalities	781	0,0%									

A large part of the ethnic group resides in the aimag (> 10% of the national number of residents of this ethnic group)

Main ethnic groups in the aimag (at least 85% of the population of the aimag is made of these ethnic groups)

Data not available

